

ALENA PROKOPOVÁ / 17. 12. 2015

Adéla ještě nevečeřela

Návraty filmové klasiky k divákům jsou nevyhnutelně spojeny s jejich digitalizací a restaurováním. Národní filmový archiv od letošního března pracuje na obnově hned čtrnácti českých filmů. V listopadu se tak na plátna kin vrátila i detektivní komedie Oldřicha Lipského *Adéla ještě nevečeřela*.

Kultovní snímek patří v rámci reprezentativní kolekce NFA mezi žánrovou klasiku. Obnovenou premiéru si komedie *Adéla ještě nevečeřela* odbyla 19. listopadu 2015. Tu původní měl film 1. srpna 1978 v pražském kině Blaník, kde se pak kvůli enormnímu zájmu diváků promítal čtyřikrát denně po patnáct týdnů. Rychle se stal jedním z divácky nejoblíbenějších titulů 70. let, respektive celé normalizační kinematografie, tak skoupé na zábavu nekontaminovanou ideovými manipulacemi. Už samotná svobodná demonstrace nespoutané hravosti ovšem představovala kvalitu, kterou rezonovala nejlepší díla Oldřicha Lipského už od roku 1964, kdy do kin vstoupila jeho parodická kovbojka *Limonádový Joe aneb Koňská opera*.

Podobně jako *Joe*, i *Adéla* těží z okouzlení Lipského a scenáristy Jiřího Brdečky literárním a filmovým brakem, který byl v českých zemích v té době už pozapomenutý a připomínal se právě prostřednictvím parodií. České vydání rodokapsu s detektivem Nickem Carterem v Lipského filmu hraběnce Thunové (Květa Fialová) předčítá její sličná společnice Karin (Olga Schoberová). „Největší pátrač americký“ ovšem poprvé oslovil anglofonní čtenáře už v roce 1886 a také ve filmu se objevoval od němé éry.

Brdečka s Lipským ovšem neprůstřelného, geniálního, mužného a sofistikovanou technikou vyzbrojeného Nicka nechali přijet do secesní Prahy na přelomu století. Postava velikášsky naivního cizince zprostředkovává láskyplně ironický pohled na pomyslnou českou povahu. Tu zastupuje komisař Ledvina (výborný Rudolf Hrušínský) – lakonicky bodrý, požitkářský znalec pražského podsvětí (a plzeňského piva, syrečků a fackovací techniky).

Případ záhadného zmizení v hraběnině domácnosti přivádí dvojici detektivů na stopu barona von Kratzmara (Miloš Kopecký). Padouch přezdívaný Zahradník vypěstoval titulní, obrovskou masožravou květinu, jejíž chuťové buňky vždy spolehlivě nastartuje Mozartova ukolébavka. Adélu chce využít jako nástroj pomsty na svém životním nepříteli – penzionovaném gymnaziálním profesorovi botaniky Bočkovi (osvědčený Ladislav Pešek). Ve hře je však i profesorova naivní vnučka Květuška (přesná Naďa Konvalinková), která Nicka okouzlí svou sličností i tím, jak báječně umí vinout štrůdl.

Film plný atrakcí

Masožravka Adéla, zrozená z rozkošnické surrealistické fantazie výtvarníka Jana Švankmajera, zůstává hlavní, ale nikoli jedinou atrakcí Lipského snímku. Ten hýří i situačními a slovními vtipy, vycházejícími často z konfrontace „dokonalého“ detektiva s nelogickým a nevypočitatelným českým prostředím. Zrychlenými sekvencemi i gagy opřenými např. o techniku virážování film odkazuje k rané filmové poeťice. Atmosféru secesní Prahy pomáhají dotvořit kostýmní výtvarník Theodor Pištěk a architekt Vladimír Labský. Hudbu obstaral zkušený Luboš Fišer a za kamerou stál jeden z předních domácích kameramanů spjatých s československou novou vlnou – Jaroslav Kučera.

Oldřich Lipský se v hereckém obsazení vrátil k jistotám *Limonádového Joea*. Vzhledem k mezinárodnímu kreditu *Limonádového Joea* chtěl do hlavní role původně obsadit dokonce Roberta Redforda. Hollywoodskou hvězdu prý scénář zaujal, ale nabídka Barrandova samozřejmě nebyla dostatečně lukrativní. Castingem a kamerovými zkouškami prošel Jiří Kodet, protože se ovšem nevešel do předem ušitého kostýmu, roli nakonec získal slovenský herec Michal Dočolomanský (kterého do češtiny nadaboval František Němec).

Podobně jako v *Limonádovém Joeovi* a později ve verneovské parodii *Tajemství hradu v Karpatech* (1981) obsadil Lipský i do menších rolí známé či výrazné herce. Perličkou je cameo scenáristy Brdečky jako plukovníka ve scéně v šantánu. Tam se coby stylový elegán mihne i legendární filmový historik, ctitel a znalec brakové popkuktury a režisérův přítel Myrtil Frída, který zemřel ve věku pouhých osmapadesáti let, devět dní po slavnostní premiéře *Adély*.

Adélin druhý život

Lipského Adéla neuchvátila jen domácí publikum. Dostala Cenu za výtvarnou stránku na Festivalu českých a slovenských filmů v Českých Budějovicích a získala cenu za kameru na MF fantastických filmů a hororů v katalánském Sitges. Soutěžila mimo jiné i na MFF v Chicagu. V uplynulých sedmatřiceti letech u nás film vyšel čtyřikrát na DVD a prostřednictvím televizní obrazovky oslovuje další divácké generace. Na hudbu Ondřeje Brouska vznikl stejnojmenný muzikál, který uvedlo pražské Divadlo Broadway. Divadelní spolek Proradnost uvedl své zpracování v listopadu 2010 v zámeckém barokním divadle v Českém Krumlově.

O popularitě *Adély* svědčilo i živé přijetí v letním kině Letní filmové školy v Uherském Hradišti. Právě na velkém plátně ovšem vedle kvalit snímku vynikla i nutnost jeho obnovy. Restaurování filmu proběhlo v maďarských laboratořích Magyar Nemzeti Filmalap, odborně i organizačně je zaštil NFA a finančně je podpořily Island, Lichtenštejnsko, Norsko a ministerstvo kultury. Film dává NFA k dispozici pro uvádění v kinech, v televizi i na filmových akcích a festivalech.

Podobu digitálně restaurovaného filmu ovšem kritizuje Asociace českých kameramanů. Pokračuje tak vleklý spor této profesní organizace s NFA týkající se právě digitalizace klenotů české kinematografie. Podle prezidenta Asociace, Marka Jíchy, má film nyní zcela jiné obrazové řešení, než jaké vytvořili v roce 1977 autoři v čele s kameramanem Jaroslavem Kučerou. Syn zemřelého režiséra, Dalibor Lipský, nedal souhlas k digitalizaci, protože nebyla splněna jeho podmínka, aby byl coby odborný konzultant přizván Štěpán Kučera, který je navíc, stejně jako jeho otec, významným kameramanem. NFA si stojí za tvrzením, že k restaurování došlo na základě zevrubné znalosti pramenů a především původních filmových materiálů.

Česká televize letos odvysílala jinou, technicky odlišnou verzi *Adély*, která vznikla prepisem a digitálním vyčištěním běžné distribuční kopie. Proběhly barevné korekce dle obecných standardů (bez konzultace s kameramany, kterou ovšem ČT někdy využívá). Veřejnoprávní televize už pro potřeby svého vysílání takto pracovala s desítkami jiných českých filmů. Svou verzi *Adély* divákům nabídne znovu i o letošních Vánocích.

Pro veřejnost nicméně spor profesionálů není nijak zásadní – a existence různých, technicky odlišných verzí pro ni nepředstavuje žádný problém. Důležitější totiž pro ni

zůstává samotný film.

Adéla ještě nevečeřela (ČSSR 1977), režie: Oldřich Lipský, scénář: Jiří Brdečka,
Oldřich Lipský, kamera: Jaroslav Kučera, hudba: Luboš Fišer, střih: Miroslav Hájek,
hrají: Michal Dočolomanský, Rudolf Hrušínský, Miloš Kopecký, Ladislav Pešek, Naďa
Konvalinková ad. NFA, 105 min.